

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XIII. Sanguinem animatum non esse, neque corporis partem. Multo minus
humores cæteros.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

De ossibus.

De ossibus autem, etsi sciam non deesse qui secus sentiant, verè tamen definitum mihi videtur fuisse à Galeno in 2. lib. de viti partium cap. 16. lib. 11. cap. 18. & 3. de naturalibus facultatibus cap. vlt. & ante illum ab Hippocrate in extremo lib. de alimento, familiare illis nutrimentum esse medullam, quæ in grandiorum quidem ossium interiore sinu & cauitate manifestè conspicitur, in minoribus autem quæ sinus & cauitatis expertia sunt, cauernulis continetur, quas in illis vbiq. sparsas velut penù natura præparauit. Non enim corporis pars est medulla, neq. ossiū excrementū: tū quia non expellitur, immò optimè inclusa cōtinetur: tū quia non est falsa & ingrata, vt excrementa; sed dulcis prorsus ac suauis cibus; quo credendū est non extrinsecè solum humectari ossa; sed ita quoque refici ac sustentari, vt quod est carnis sanguis, hoc ossibus sit medulla. Verè enim dulcem & sanguinis planè substantiam habet: & vt scribit Aristoteles in 3. de historia cap. 20. & lib. 2. de partibus cap. 6. in nuper natis animalibus cruenta tota & sanguinea vilitur; mox magis cocta colorem mutat: quod cæteris quoque membris accidit. Itaque medulla natura media quasi est inter sanguinem & ossa. Quia cum sanguis nimium distet ab ossium conditione, non potest in ea statim mutari; sed pluribus opus est mutationibus; vt prius transeat in medullam, mox in ossium substantiam: dūque hæc nutriuntur medulla, sanguine planè, hoc est sanguinis substantia, nutriuntur.

Vniuersum igitur hoc disputationis caput si colligatur; perspicuum fuerit omnes nostrorum corporum partes solo sanguine sustineri; hoc est optima & dulcissima cibi parte, quæ substantiam habet sanguineam siue actu formā & speciem sanguinis habeat; siue nondum habeat, sed mox, si melius coquatur, habitura sit; siue habuerit quidem, sed in aliam naturam post mutata fuerit. Sic enim dum sanguis in humores, quos secundos vocant, mutatur antequam in membra cedat, membra nihilominus ex sanguine nutriti existimantur. Atque hoc demum sentit comprobatur. Siquidem quamcunque corporis partem manducaueris, nunquam bilis amarorem alteriusve humoris ingrati saporem, sed vbiq. solius sanguinis suauitatem & dulcedinem senties: etsi maiorem in iis, quæ meliori & puriori illius parte vescitur.

Neque obiciant amplius ii, qui contrā sentiūt, non sanguinem solum, sed alios humores cum eo per venas fundi, quæ nutritionis instrumēta sunt. Quoniam permissionis huius atque distributionis causam iam satis superque explicatū fuit eam non esse, vt ipsi nutriant, sed vt sanguinis nutritionem multis modis promoueant.

In famelicis, inquirunt, faeces aridiores esse & sicciore, quàm in cæteris: propterea quod deficiente alimento humores omnes suxit natura. Et animalia quædam sunt, quæ plurimo tempore sine cibo viuunt, vt glires, vrsi, limaces, & alia, vt Aristoteles confirmat in 8. lib. de animalium historia cap. 14. 15. 16. & 17. in quibus plurimā est pituita, qua interim sustentantur: nec tamen in sanguinem prius mutata, siquidem ex illis permulta non sunt sanguinea.

Cæterum si quod famelicorum faeces aridiores sint, colligat illi naturam tunc humoribus omnibus nutriti; reliquo tempore, quo naturalis cibo

animalia fruuntur colligam ego solo ea sanguine velci; quod faeces egerat humidiores. Ergo famem siccare corpora, verè Hippocrates tradidit in Aphor. 59. sectionis 7. & certa ratio cōcludit. Quoniam cum nostrorum corporum humor singulis momentis exhauriatur; nisi alimētis humectetur, sicari ea necesse est. Propterea tum eo loco humidioribus corporibus magnoperè famem conuenire, idem auctor affirmat: tumque in Aphor. 16. sect. 2. vbi famis est, præcepit laboradum non esse. Non solum, vt interpretatur Galenus, quoniam vires nimium dissoluūtur: verum etiā quia cum labore quoque siccentur corpora, duplici simul cōiuncta siccante cautā nimium omnino sicarentur, morsque citissima adduceretur. Si igitur famelicorum corpora tota siccentur, quid mirum si magis arefcāt faeces? Vbi enim copiosius alimentum ingestum fuerit, natura inde copiosè recreata humiditas egerit faeces, ex quibus aliquid amplius humoris fugere potuisset: & totus interdū cibus in vtre corruptus eiicitur. Vel certè cum duplex sit pituita vsus, humectare membra, sanguinisque defectum supplere; quamdiū abundat alimētum, ea minus est necessaria, pituitosaque materia minus in corpore retēta & largius purgata humiditas magis facit faeces. At famelicente corpore humor omnem cibi natura fugit, tum sanguineum, tum pituitosum; qui duo humores humidi sunt & ad nutriendum apti: Et idè aridiores faeces. Reliqui duo humores etsi in faecibus remanent, minus tamen humectarēt, cū ipsi natura sicci sint. Cæterum cum non in ventre aut intestinis, vbi feceruntur faeces, sed in iccinore separētur humores, nullum prorsus ex aridioribus famelicentium faecibus peti argumentum potest, quo eorum corpora humoribus omnibus nutriti probentur.

Quæ verò animalia multo tempore sine cibo dicuntur viuere, aut frigida sunt, & minimum coquant; aut multam in corpore humiditatem continent, antecedentiumve ciborum cruditate; quam eo tempore conficiunt & in alimentum necessarium commutant. Eamque, siue pituitosam, siue boni alimenti, quæcunque sanguinea sunt, in sanguinem; quæ verò exanguia, in humorē illum, qui in eo animalium genere sanguini proportione respondet, prius mutant, tum inde nutriūt. Quod enim in sanguineis est sanguis, hoc est eiusmodi humor in exanguibus. Atque de tota hac difficultate satis disputatum est.

SANGVINEM ANIMATVM NON esse, neque corporis partem: Multo minus humores cæteros.

CAPVT XIII.

Tota superior de humoribus disputatio inter philosophos fuit & medicos, quæ autem postremo hoc loco proponitur, inter Theologos quoque propter præcipuas quatuor difficultates celebris est. Quarum prima est illa, quomodo filius Dei hominis naturam induerit; an inquam non animam solum & corpus, quatenus ex cæteris suis partibus, cōstat; sed sanguinem item assumpserit, atque in diuini verbi Persona sibi vniuerit. Altera, num Christus resurgens ex mortuis totum sanguinem, què dūm

Solus.

Famem siccare corpora.

Famelicorum faeces curada.

Animalia quædam viuere multo tempore sine cibo.

Medulla quid.

Obiectio 1.

Solutio.

Obiectio 2.

F

pro nobis pateretur effuderat, rursus acceperit & in corpore suo collegerit. Tertia, quomodo in admirabili Eucharistia Sacramēto totus Christus sub vtraque panis & vini specie contineatur. Postrema, an in vltima illa, quæ à nobis speratur & futura creditur, corporum resurrectione partes omnes atque ad eōdē humores singuli debeant nobis reponi. Harum enim omnium difficultatum explicatio ex eo magno opere pendet, vt intelligatur, num sanguis nostrorum corporum pars sit, quæ simul cum cæteris animetur.

*Sanguinis
necessitas.*

Sanè id negari non potest, in quo omnes non Theologi modò, sed philosophi ac medici cōsentiant, eum ad vitæ conseruationē profusū necessarium esse; & idè ad humanæ naturæ veritatem atque integritatem pertinere. Namque necessarius est ad vniuersum corpus sustentandum membræque omnia nutrienda, ad fouendum & conseruandum calorem, ad gignendum spiritum: sine quibus omnibus nullo modo vita cōsistit. Atque hanc ob causam in sacris literis, anima dicitur esse in sanguine, hoc est vita sanguine conseruari, eòque exhausto interiore animal & vita priuari. Hoc argumento S. Thomas in 3. Theologicæ summæ parte quæst. 54. art. 2. in Christi resurgētis corpore sanguinem, quem in passione effuderat, fuisse demonstrauit. Et in 4. lib. sententiarum dist. 44. quæst. 1. art. 1. tum sanguinem, tum humores omnes in omnium resurgētium corporibus futuros: quoniam is ad humanæ naturæ veritatem pertinet.

*Partem cor-
poris nō esse.*

Partem tamen corporis dici non posse, verè fuit ab omnibus penè definitum. Nam et si Aristoteli in 2. de partibus cap. 2. & Auerro in 1. lib. colligeret cap. 2. & lib. 2. cap. 2. & 8. partem liberit appellare; eos tamen constat amplissima quadam acceptione quidquid in nostris inest corporibus partē nominasse. Aristoteles enim nō modò sanie, adipem, seum, medullam, genituram, lac, & Auerroës humores, item cætera, vngues, pilos, & huiusmodi alia cōmemorarunt; quæ proprias & veras partes esse nullus diceret. Verùm etiam tria partiū genera idem iple distinxit Philosophus. Vnū earū quæ verè & propriè partes existūt; ex quibus organica mēbra coagmentantur; vt caro, os, neruus: quæ tum ad essentiam tum ad actionem conducunt. Alterum, quod illis est nutrimentum, vt sanguis. Tertium, quod vtriusque excrementum est; vt sanies & humores cæteri præter sanguinem. Itaque si accuratè loqui velimus, eas duntaxat appellabimus partes, quæ aut corporis essentiam cōstituant, aut actiones in eo animæ exequentur: vnde Homogenearum & Heterogenarū partiū distinctio extitit; quarum priores ad essentiam maximè, posteriores ad actionem pertinent. Idem Philosophus plurimis aliis in locis sanguinem dixit esse corporibus alimentum. Alimentum autem pars aliti nequaquam est; sed aliud quidpiam, quod in partes reficiendas facecere debeat: & fiat quidem pars, dum mutatur; sed alimentum esse definat propriamque naturam amittat. Propterea in 3. de animalium historia lib. cap. 19. quod is solus alimentum est, sanguinem solum ex humoribus omnibus sparsum esse dixit per totum corpus. Et quoniam in aliti substantiam alimentum cedit, eum solum adiecit, tametsi in Græcis codicibus ea verba non legantur, quam diu uiuit animal, animari semper, hoc est in animati corporis substantiam mutari. In cap. autem 3. eiusdē libri de partibus pro-

*Tria partiū
genera.*

*Partiū pro-
pria duo ge-
nera.*

ximè citati hoc argumento probauit sanguinem sensu præditum non esse, quia nulla pars est animalium. Huius rei causa exponitur in cap. 5. lib. 3. Nam cum venæ per omnes partes ducantur, eam tradidit esse; quoniam sanguis, qui venis continetur, materia est & alimentum, ex quo eæ nutrirī debent. Vt inquit, in hortis rigandis de vna origine fonteq. vna aqua riuus permultis deducitur: aliiq. ab aliis ductus subinde excipiuntur, quousq. humor in omnes partes deueniat: atque etiam vt in fabricis per totā fundamentorum descriptionem lapides apponuntur. Videlicet ea ratione, quod hortorum sata humoris beneficio nascantur, fundamenta ex lapidibus condantur. Sic natura sanguinem per totum corpus censuit deuiandum, cum is omnium materia sit. At vna pars non est materia neque alimentum alterius, neque totius, nec vna in aliam mutatur. Rursum paucis interpositis, sanguinem scripsit esse potestate corpus & carnem, non actū. Quia & materia nō est actū compositum, neque alimentum est actū id quod alitur, sed potestate: Ita sanguis, qui materia & alimentum est vniuerso corpori partibusq. singulis, non potest esse actū vlla illius pars, sed potestate omnes: siquidem adiungi singulis & in omnes mutari potest. Nequaquam etiam est cum carne aut partibus cæteris copulatus, quin separatus ab omnibus, corde & venis tanquam vasis per quæ hic illucq. discurrit, continetur. Et tamen partes omnes tam inter se copulatæ sunt & conianctæ, tum vnaquæque certum habet & sibi cōstitutum in corpore situm, in quo simul cum reliquis corpus absoluat. Certè in cava vena sanguis ille, qui extra venam fluit, conianctus cum eo est, qui continetur vena, eumque partem corporis nō esse minime dubitatur. Neque solum à corpore separatur absque dolore, verùm etiam sine mutilatione: quorum neutrum de ea, quæ verè & propriè pars sit, affirmare licet. Nam si carnè, aut os, neruum, aliamue partem præcideris, dolet maximè, mancumque & mutilatum ab omnibus iudicatur corpus. At si sanguinem extraxeris, nec dolor vllus sentitur, nec minus integrum partibusq. omnibus absolutum corpus relinquitur. Non enim adeest corpori, vt illud constituat, sed vt constitutum foueat, atq. à consumptione tueatur: Et idè ex accedente extrinsecus alimēto totus adsciscitur, nec dum cum corpore conianctus est, & vbi conianctus fuerit & in partes mutatus, non amplius sanguis est, sed caro, neruus, aut aliarum partiū aliqua.

*Sanguinis per
corpus distri-
butionis pu-
bicum extim-
plum.*

Quod si pars corporis non sit, neque animatus fuerit, si anima solus organici corporis & partiū eius est actus. Quapropter idem ille sapiētissimus Theologus, qui cum affirmavit ad humanæ naturæ veritatem pertinere, in 1. parte quæst. 119. art. 1. dum tertium diluit argumentum, dixit nondum peruenisse ad perfectam speciei naturam, sed esse in via ad illam. Et tertia parte quæst. 31. art. 5. in solutione primi argumenti, eam ob causam docuit corpus Christi nequaquam ex carne & ossibus B. Virginis fuisse formatum, quia cum hæc sint corporis partes, absque diminutione, aut mutilatione matris id fieri non poterat: sed formatum fuisse ex sanguine, quoniam hic non est actū corporis pars, sed potestate. Deniq. ex certissimis religionis nostræ decretis firmissimum illud fuerit argumentum, quod si sanguis esset corporis nostri pars, conse-

*Neque ani-
matus esse.*

quens necessario esset, cum quoque ex vi consecrationis esse sub specie panis in Eucharistia Sacramento; quemadmodum cetera partes continentur. Etenim illud totum ex vi consecrationis adest, quod nomine corporis significatur; hoc est totum integrum & omnibus suis partibus absolutum corpus. At non ex vi consecrationis, sed per concomitantiam ibi esse sanguinem, propterea quod corpus illud non sit mortuum & exagum, sed viuum & sanguine predictum, & ideo non fuisse futurum, si tribus illis diebus quis consecrasset, quibus post sanguinis effusionem is fuit à corpore separatus. (quo tamen tempore partibus omnibus integrum corpus extitisset) docent omnes Theologorum schola.

Reg. humores ceteros.

Et quoniam manifestum est, sanguinem multo magis ad nostrorum corporum naturam pertinere, quam humores ceteros, si is non est vlla illorum pars, neque communi anima & vita fruatur; multo minus de reliquis id affirmari poterit, qui sanguinis excrementa sunt, atque à corpore & partibus omnibus purgantur, non solum sine laesione, immò cum emolumento maximo. Tantumque abest, vt corpori costituendo necessarij sint, vt maxime euadant noxij, nisi diligenter momentis singulis repellantur.

IN ALIOS QUATVOR SECVNDARIOS humores mutari sanguinem, atque eam partem euadat.

CAPVT XV.

Unde de quatuor primis illis humoribus, qui in corporibus nostris considerantur, ac praesertim de sanguine, qui vt est natura amicissimus, sic omnium potissimum existimatur, plurimumque ac maxime salutarem & necessarium usum habet, tum ad fouendum calorem, tum ad reficienda & nutrienda membra neque in genere neque in specie maiores sunt difficultates, quae naturalem habeant contemplationem, quam quae à me fuerint explicata: finis erit de illis differendi, vbi hoc vnum addidero, sanguinem, qui per venas vt alimentum membrum omnibus refarciendis distribuitur, in ea statim & immediate non mutari. Quoniam cum nihil subito operetur natura, nec ab vno ad alterum extremum trahat nisi per medium; in membrorum quoque restauratione paulatim & sensim progreditur. Atque alimentum illud, quod omnino liquidum est & à membrorum conditione nimis alienum; multis primùm modis versat & afficit, vt ad membrorum solidam, duram, consistentem, & interdum siccam planè naturam adducat. Nam quòd in prima corpusculi intra feminae vuluam ex menstruo sanguine formatione euenit, hoc ipsum multo magis in eiusdem iam grandioris, & robustioris ex alimentario sanguine nutritione ac conseruatione fieri credendum est. Nobis verò corpora disseccantibus in extremis interdum venis, ossibus, vinculis, partibusque ceteris humidiores quaedam apparent absentes substantiae, quae ad perfectam membrorum naturam nondum peruenierunt. Has humores secundarios appellamus,

A tanquam prioribus illis quatuor posteriores, aut tanquam ex illis genitos, si ex omnibus animantium corpora nutrir credantur; aut certe ex sanguine, qui & humor primus est, & inter primos praecipuus & optimus.

Quoniam verò in quatuor distinctis locis humiditates haec deprehenduntur, totidemque omnino mutationes fieri obseruantur, quatuor item secundarij humores distinguntur. Principio enim mutatio quaedam fit alimenti in extremitatibus minimarum illarum venarum, quae propterea capillares nominantur, seseque ad membrorum poros & meatus sistunt. Ibi sanguinis venis illis contenti substantia, quae rubea erat, euadit alba. Neque hic humor proprium aliud nomen vnquam habuit, tamen Còciliator differ. 33. sanguinem humiditatem appellauit, propterea quòd ex sanguine immediate existat. Duo autem hoc loco intelligenda sunt. Alterum est, venarum extremitates non solum in longitudine considerandas esse, sed omnes eas partes significari, quae ad extremam illarum venarum superficiem pertinent; in quibus adsint pori, per quos alimentum diffundatur. Alterum; etiam sanguinis in hanc primam humiditatem mutatio in ipsarum venarum, praesertim maiorum, nutritione minimè necessaria videatur; quod in illis ipsis contineatur sanguis nec propitius habeat hasce paruarum venarum extremitates: eandemque ob causam neque in ossibus aliisque quibusdam partibus, cum quarum poris venarum illarum extremitates non coniunguntur; in omnibus tamen humiditas ea reperitur, quamuis non in omnibus venarum earum extremitatibus contineatur, sed alio modo accedat ipsiisque membris paulatim accrescat.

Altera deinde mutatio perficitur, dum alimentum extremitatibus illis superatis in membrorum superficie suscipitur. Eo namque tempore in albam & perspicuam substantiam toti persimilem planè mutatur. Vnde ros seu rotidus humor nominatur: quòd rùm rotis speciem praeseferat; tunc re ipsa, veluti ros herbas, vniuersam membrorum superficiem madefaciat & arceat siccitatem. Non ignoro Auicennam & post eum Foroliuensem Iacobum quæst. 40. in 1. Canonem, & quæst. 32. in artem parua, & alios quosdam; in ea fuisse sententia, vt crederent minimè necessariam esse semper mutationem hanc primae humiditatis in rorem, sed eo duntaxat tempore, quo corpus, siue motu quopiam vehementi, siue aliam quamuis ob causam, nimium siccatum fuerit & opus habeat humectatione. At illi parum videntur cognitum habuisse certum & constantem naturam modum operandi, in re praesertim tantopere ad sustentandam vitam necessaria. Neque enim credendum est, in aliis functionibus vniuersis eandem semper esse naturam, in hac verò, quae aliorum omnium fundamentum est, à se ipsa saepe diuersam. Praesertim cum melius multo & salubrius appositione cibi & in substantiam nostram mutatione, quam aut externa roris humorisue perfusione, aut alio quouis modo corpora humectentur. Neque saluberrima haec operatio retardaretur vnquam aut interrumperetur illa roris perfusione, nisi prorsus esset in omni nutritione necessaria.

Post hanc verò tertia succedit mutatio: in qua per eos, qui in corporibus nostris insunt, meatus & poros alimentum attrahunt membra; & ita illud